

בניית משתנים

קבוצות המחקר. משתנה בלתי תלוי שמי. קבוצות המחקר במחקר זה חולקו לפי מספר פרמטרים: מין, גיל, אזור מגורים, התואר הנלמד ותחום הלימודים. כל פרמטר הורכב מתשובות הנבדקים. פרמטר המין מורכב משתי אפשרויות, זכר ונקבה. פרמטר הגיל מורכב מחמש אפשרויות של טווחי גילאים, שהינם 20-25, 26-30, 31-35, 36-40 ו-41 ומעלה. פרמטר הגיל חולק לשתי קבוצות, קבוצת הצעירים שכללה את הנבדקים בגילאי 20-30 וקבוצת המבוגרים שכללה את הנבדקים בגילאי 31 ומעלה. פרמטר אזור המגורים מורכב מחמש אפשרויות שהן אזור המשולש, הצפון, הדרום, מחזור ירושלים או אחר. פרמטר התואר הנלמד מורכב משלוש אפשרויות שהן תואר אקדמי ראשון, תואר אקדמי מתקדם (שני או שלישי) ואחר (מכינה, לימודי תעודה או אחר). לבסוף, פרמטר תחום הלימודים מורכב משלוש אפשרויות שהן לימודים הומניים (חינוך, מדעי הרוח או אחר), לימודים ריאליים (הנדסה, רפואה ומדעים מדויקים) ומשפטים.

עמדות. משתנה תלוי שמי. במחקר זה נכללו ארבע עמדות שונות.

מניעים לבחירה ללמוד במוסד אקדמי דובר עברית וקשיים בלימודים. עמדה זו כוללת שתי קטגוריות נפרדות. הראשונה היא הבחירה במוסד, אשר הורכבה מתשובות הנבדקים על השאלה "בחרתי ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה ששפת ההוראה בהם היא עברית בגלל". התשובות האפשריות הן: 1- רמת לימודים גבוהה, 2- הרצון להשתלב בשוק העבודה בחברה הישראלית ולהרוויח טוב, 3- המוסד קרוב לאזור המגורים, 4- שער הלימוד במוסד סביר, 5- תנאי קבלה מתאימים, 6- אחר. השנייה היא הקשיים בלימודים האקדמיים. קטגוריה זו הורכבה מהשאלה "במסגרת הלימודים האקדמיים אני נתקלת בקשיים מבחינת". התשובות האפשריות הן: 1- רמת הלימודים הגבוהה, 2- פערים תרבותיים, 3- ההתמודדות עם הלימוד, הקריאה והכתיבה בעברית, 4- ההתייחסות להיותי סטודנט/ית ערבי/ה, 5- אחר.

התמודדות עם כתיבה אקדמית. עמדה זו כוללת שתי קטגוריות. הראשונה היא קשיים בכתיבת עבודות ומבחנים, והיא הורכבה מהשאלה "הלימודים במוסד אקדמי דובר עברית מצריכים עברית ברמה גבוהה. אילו קשיים אתה חווה בכתיבת עבודות ומבחנים בשפה העברית?". התשובות האפשריות הן: 1- קשיי כתיבה לפי דקדוק ותחביר תקינים, 2- קשיי כתיבה אקדמית וניסוח קולח, 3- כתיבה אקדמית בעברית לפי המוסכמות, 4- לא חווה קשיים בכתיבה בעברית, 5- אחר. השנייה היא התמודדות עם כתיבת פרויקט גמר, תזה ועבודות, והיא הורכבה מהשאלה "כיצד אתה מתמודדת עם אתגר הכתיבה האקדמית בעברית לצורך עבודות, פרויקט גמר ותזה בעברית?". התשובות האפשריות הן: 1- מבקשות עזרה מסטודנטים עמיתים דוברי עברית, 2- מבקשות סיוע מדיקן הסטודנטים ונעזר במה שהמוסד יכול לסייע, 3- מנסה לכתוב בעצמי לפי ההנחיות והדרישות של העבודות ומחכה לתיקון המרצה בחזרה, 4- נעזרת ביועץ לשוני בתשלום, 5- אחר.

יחס כלפי העברית והלימוד בה וכלפי הסטודנטים דוברי העברית. עמדה זו הורכבה משתי קטגוריות. הראשונה היא התחושה כלפי הלימודים בשפה העברית, והיא הורכבה מהשאלה: "מהי תחושתך כלפי השפה העברית וכיצד אתה חש כלפי החובה ללמוד בעברית במוסד האקדמי ולכתוב בה לצורך קבלת התואר?". התשובות האפשריות הן: 1- זוהי השפה הרשמית הראשית בארץ והיא חשובה להתקדמות אישית, ללימוד אקדמי ולהתפתחות בשוק העבודה, 2- זוהי שפה קשה והייתי מעדיף/ה בהרבה ללמוד ולכתוב בערבית בלימודי האקדמיים, 3- זוהי שפה טעונה, בעייתית ובקונפליקט מתמשך והיחס שלי כלפי מורכב, 4- זוהי שפת אויב של רוב ששולט במיעוט שלנו ואני מתקשה להסכים ללמוד ולכתוב בה, 5- אחר.

הקטגוריה השנייה היא היחסים עם הסטודנטים דברי העברית, והיא הורכבה מהשאלה " כיצד ניתן לתאר את יחסך עם הסטודנטים דוברי העברית ואת מידת ההשתלבות שלך איתם בזמן הלימודים ואחריהם?". התשובות האפשריות הן: 1- אני ביחסים טובים ומכבדים עם הסטודנטים דוברי העברית, 2- אני כותבת/עבודות עם סטודנטים דוברי עברית וחש/ה מקובלת/ובנוח איתם, 3- אני בקשר רק עם הסטודנטים הערביים, 4- אני חש/ה סלידה כלפי הסטודנטים דוברי העברית ומרגיש/ה שהם גם נרתעים ממני, 5- אחר.

סיכום הקשיים המרכזיים. עמדה זו הינה שאלה פתוחה שעליה הנבדקים הוזמנו לענות באופן חופשי. השאלה היא " סכס/י את הקשיים המרכזיים שאת/ה חש/ה בלימוד ובכתיבה במוסד אקדמי דובר עברית". התשובות חולקו לפי תמות עיקריות שעלו.

ממצאים

מחקר זה כלל שלוש שאלות מחקר. הראשונה היא מהן עמדות הסטודנטים הערביים כלפי הכתיבה בעברית לצורך קבלת תארים אקדמיים? וכיצד הם מתמודדים עם כתיבה אקדמית בעברית לצורך עבודות, פרויקט גמר ותזה בעברית במכללות ובאוניברסיטאות בארץ? השנייה היא האם יש הבדל סטטיסטי מובהק בין סטודנטים ערביים הלומדים לתואר ראשון לבין סטודנטים ערביים הלומדים לתארים מתקדמים (שני ושלישי) מבחינת העמדות כלפי הכתיבה בעברית וההתמודדות עמה? והשלישית היא האם יש הבדל סטטיסטי מובהק לפי מגדר, גיל, אזור מגורים, ותחום הדעת (עיוני, ריאלי) לגבי העמדות של הסטודנטים הערביים כלפי העברית ודרכי התמודדותם עם הכתיבה האקדמית בעברית? שאלות מחקר אלה נבדקו באמצעות תוכנת ה-SPSS.

סטטיסטיקה תיאורית

במחקר השתתפו 100 נבדקים, מתוכם 68 נשים. 49 נבדקים היו בגילאי 20-25, 24 נבדקים בגילאי 26-30, 13 נבדקים בגילאי 31-35, 8 נבדקים בגילאי 36-40 ו-16 נבדקים בגילאי 41+. הרוב הגדול של הנבדקים משתייכים לדת המוסלמית, והם 86 נבדקים. 9 נבדקים הינם נוצרים, 4 דרוזים ונבדק אחד הגדיר את דתו כ"אחר" מבלי לפרט. באשר לאזור המגורים, 47 מתגוררים באזור ירושלים, 18 באזור הצפון, 10 באזור המשולש, 4 בדרום ו-21 הגדירו את מקום מגוריהם כ"אחר" ללא פירוט. מרבית הנבדקים, שהם 64, הינם רווקים, 34 נשואים, נבדק אחד גרוש ואחד הגדיר עצמו כ"אחר" ללא פירוט. סוג התואר הנלמד על ידי מרבית הנבדקים, $N=50$, הינו תארים מתקדמים. 43 נבדקים לומדים בתואר ראשון ו-7 בלימודים אחרים. תחום הלימודים הנלמד ביותר הינו לימודים הומניים, אותו לומדים 43 נבדקים. 29 נבדקים לומדים מדעים מדויקים, ו-28 נבדקים לומדים משפטים.

עמדות הסטודנטים כלפי הכתיבה בעברית והתמודדות עימה

שאלת המחקר הראשונה היא מהן עמדות הסטודנטים הערביים כלפי הכתיבה בעברית לצורך קבלת תארים אקדמיים, וכיצד הם מתמודדים עם כתיבה אקדמית בעברית לצורך עבודות, פרויקטי גמר ותזה בעברית במכללות ובאוניברסיטאות בארץ? לצורך בדיקת שאלה זו נבדקו שכיחויות תשובות הנבדקים במשתני המחקר, ונעשה ניתוח חי-בריבוע על מנת לבדוק האם קיימים הבדלים בשכיחויות. נמצאו